

**АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ
МІЖНАРОДНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ****ADMINISTRATIVE JUDICIARY OF UKRAINE IN THE CONTEXT
OF INTERNATIONAL AND EUROPEAN STANDARDS**

Дубинський О.Ю., д.ю.н., професор,
професор кафедри морського та господарського
права, Заслужений працівник освіти України
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

Маркін С. І., к.ю.н., доцент, адвокат

У статті розглядається сучасний стан адміністративного судочинства в Україні крізь призму міжнародних і європейських стандартів. Аналізуються ключові досягнення та виклики у цій сфері, а також перспективи подальшої адаптації української системи адміністративного судочинства до вимог європейської правової традиції. Особливу увагу приділено ролі адміністративних судів у забезпеченні прозорості діяльності органів публічної влади, захисті прав громадян у відносинах із державою та реалізації принципу верховенства права.

Розглянуто питання відповідності української моделі адміністративного судочинства принципам верховенства права, доступу до правосуддя та ефективного захисту прав людини. Констатовано на етимології поняття «стандарт», його тлумачення на рівні законодавства та в науковій літературі. Окреслено питання що стосуються адаптації та гармонізації національного законодавства, що регламентує сферу адміністративної юстиції, підкреслено вагомість цього процесу для забезпечення ефективного, справедливого та прозорого вирішення спорів між громадянами, юридичними особами та органами публічної влади.

Зроблено висновок, що адміністративне судочинство України є ключовим механізмом забезпечення верховенства права, захисту прав і свобод громадян у відносинах із публічною адміністрацією. У контексті міжнародних і європейських стандартів цей інститут відіграє важливу роль у гармонізації національної правової системи з принципами демократії, прав людини та належного врядування. Зазначено, що аналіз функціонування адміністративного судочинства в Україні свідчить про поступове впровадження європейських стандартів у його практику. Наголошено, що адміністративне судочинство України демонструє значний прогрес у напрямку відповідності міжнародним та європейським стандартам. Проте існують аспекти, які потребують подальшого вдосконалення, зокрема забезпечення незалежності суддів, ефективності виконання рішень та впровадження сучасних процедур альтернативного вирішення спорів. Успішна реалізація цих завдань сприятиме не лише підвищенню рівня захисту прав громадян, але й зміцненню авторитету України на міжнародній арені як правової та демократичної держави.

Ключові слова: адміністративне судочинство, захист прав людини і громадянина, публічно-правовий спір, публічно-правова сфера, євроінтеграція, верховенство права, міжнародні та європейські стандарти, адаптація, гармонізація та рецепція права, правосуддя.

The article examines the current state of administrative justice in Ukraine through the prism of international and European standards. Key achievements and challenges in this area are analyzed, as well as the prospects for further adaptation of the Ukrainian system of administrative justice to the requirements of the European legal tradition. Particular attention is paid to the role of administrative courts in ensuring the transparency of the activities of public authorities, protecting the rights of citizens in relations with the state and implementing the principle of the rule of law.

The issue of compliance of the Ukrainian model of administrative justice with the principles of the rule of law, access to justice and effective protection of human rights is considered. The etymology of the concept of «standards», its interpretation at the level of legislation and in scientific literature are stated. Issues related to the adaptation and harmonization of national legislation regulating the sphere of administrative justice are outlined, the importance of this process for ensuring effective, fair and transparent resolution of disputes between citizens, legal entities and public authorities is emphasized.

It is concluded that the administrative justice of Ukraine is a key mechanism for ensuring the rule of law, protecting the rights and freedoms of citizens in relations with the public administration. In the context of international and European standards, this institution plays an important role in harmonizing the national legal system with the principles of democracy, human rights and good governance. It is noted that the analysis of the functioning of administrative justice in Ukraine indicates the gradual implementation of European standards in its practice. It is emphasized that the administrative justice of Ukraine demonstrates significant progress towards compliance with international and European standards. However, there are aspects that require further improvement, in particular ensuring the independence of judges, the effectiveness of the execution of decisions and the introduction of modern procedures for alternative dispute resolution. The successful implementation of these tasks will contribute not only to increasing the level of protection of citizens' rights, but also to strengthening Ukraine's authority in the international arena as a legal and democratic state.

Key words: administrative justice, protection of human and civil rights, public-legal dispute, public-legal sphere, European integration, rule of law, international and European standards, adaptation, harmonization and reception of law, justice.

Постановка проблеми. Адміністративне судочинство є невід'ємною складовою механізму захисту прав і свобод людини та громадянина в демократичному суспільстві. Його основна мета полягає у забезпеченні ефективного, справедливого та прозорого вирішення спорів між громадянами, юридичними особами та органами державної влади чи місцевого самоврядування. У сучасних умовах глобалізації та європейської інтеграції України особливого значення набуває відповідність адміністративного судочинства міжнародним та європейським стандартам, що гарантують верховенство права, незалежність судової влади та доступ до правосуддя.

Європейський Союз, Рада Європи та інші міжнародні організації встановлюють високі стандарти у сфері адмі-

ністративного судочинства, які засновані на принципах Європейської конвенції з прав людини та практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Ці стандарти охоплюють такі ключові аспекти, як право на справедливий судовий розгляд, рівність сторін у процесі, розумні строки розгляду справ, а також ефективний контроль за діяльністю органів публічної влади. Враховуючи прагнення України до інтеграції в європейський правовий простір, адаптація і гармонізація національного законодавства і судової практики з цими стандартами, перенесення їх кращих зразків, є одним із пріоритетних завдань.

Відтак, дослідження адміністративного судочинства України в контексті міжнародних та європейських стандартів є надзвичайно актуальним і з науково-теоретичної,

і з практичної точки зору. Це дозволяє не лише оцінити ефективність функціонування системи адміністративної юстиції в Україні, але й окреслити шляхи її вдосконалення на основі кращих світових практик.

Стан дослідження проблеми. Проблематика адміністративного судочинства як однієї з наймолодших галузей судової системи тривалий період часу привертає свою увагу і відомих науковців, і молодих дослідників права. У контексті окресленої нами теми дослідження особливий інтерес становлять праці В. А. Авер'янова, В. М. Бевзенка, А. І. Берлача, Н. П. Бортник, Н. В. Ільчишин, І. Б. Коліушка, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, О. В. Кузьменко, Р. О. Куйбіди, Н. А. Литвин, Т. О. Мацелик, О. М. Пасенюка, Ю. С. Педька, В. Ф. Пузирного, О. В. Скочиляс-Павлів, В. В. Тильчика, А. М. Школика, І. М. Шопіної та ін.

Метою цієї статті є аналіз адміністративного судочинства України через призму міжнародних та європейських стандартів, що регулюють права людини, забезпечення справедливого суду та ефективного правосуддя.

Виклад основного матеріалу. У передмові до видання «Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства» Я. Романок акцентує увагу на тому, що демократичні цінності, відповідальність держави перед громадянами за результати своєї діяльності, а також захист прав людини від зловживань бюрократичного апарату набули особливої актуальності в сучасних умовах України. В умовах сьогодення українське суспільство висловлює очікування щодо економічного зростання та суспільно-політичного розвитку держави, вимагає реформування багатьох сфер суспільного життя та прагне, щоб Україна відповідала європейським стандартам не лише географічно, а й за рівнем життя громадян і принципами функціонування державних інституцій [1, с. 9]. Водночас, Україна, як суверенний суб'єкт міжнародного права, зобов'язана забезпечувати кожній особі право на вільний доступ до правосуддя відповідно до загальноновизнаних міжнародних стандартів [2, с. 1122-1123].

Слушно погодитися з твердженнями Н. П. Бортник, Н. В. Ільчишин і О. В. Скочиляс-Павлів, які визначають судову систему як один із фундаментальних державних інститутів, відповідальних за контроль належного виконання функцій іншими складовими державного механізму, забезпечення конституційного ладу, підтримання правопорядку та захист прав громадян. Судова система виконує важливу місію з припинення порушень прав, їх відновлення та запровадження заходів для запобігання подібним порушенням у майбутньому. Її соціальна значущість і унікальне місце в системі державного управління обумовлюють необхідність створення єдиної нормативно-правової бази, яка регулює організацію та функціонування судової влади України, а також забезпечення механізмів реалізації судових функцій і гарантій правосуддя.

Стан судочинства в Україні є одним із ключових показників рівня демократичного розвитку та дотримання принципу верховенства права. Міжнародна практика свідчить, що правова держава може ефективно функціонувати лише за наявності сильної, незалежної та авторитетної судової влади. Основне призначення судової влади полягає у зміцненні авторитету права, забезпеченні дотримання демократичних принципів державного управління, сприянні стабільності суспільних відносин та формуванні високої правової культури.

Постійні спроби української держави здійснити судово-правову реформу та вдосконалити національне законодавство, зокрема в адміністративно-процесуальній сфері, мають значний вплив на розвиток системи правосуддя. Ці реформи спрямовані на підвищення ефективності функціонування судової системи, зміцнення її незалежності та забезпечення відповідності міжнародним стандартам [3, с. 102-103].

Варто підкреслити, що адміністративне судочинство є невід'ємною складовою правової системи будь-якої

демократичної держави. В Україні, з огляду на інтеграційні процеси та прагнення до гармонізації національного законодавства з міжнародними і європейськими стандартами, адміністративне судочинство набуває особливого значення.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови міститься таке визначення поняття «стандарт»: «1. Норма, зразок, мірило. 2. Прийнятий тип виробів, що відповідає певним вимогам своєю якістю, хімічним складом, фізичними властивостями, розміром, вагою і т. ін. // Загальноприйнятний взірць у мові. // Єдина типова форма організації, проведення, здійснення чого-небудь» [4, с. 1383].

У Законі України «Про стандартизацію» від 5 червня 2014 року № 1315-VII наведено визначення ключових термінів, які використовуються у сфері стандартизації. Зокрема, законодавець визначає:

– Стандарт – це нормативний документ, розроблений на основі досягнення консенсусу та прийнятий уповноваженим органом. Його метою є встановлення правил, настанов чи характеристик для багаторазового застосування у певній сфері діяльності або її результатах, що сприяє досягненню оптимального рівня впорядкованості.

– Стандартизація – діяльність, яка полягає у створенні положень для загального та багаторазового використання щодо актуальних або потенційних завдань з метою забезпечення оптимального рівня впорядкованості у відповідній сфері.

– Європейський стандарт – регіональний стандарт, затверджений європейською організацією стандартизації.

– Міжнародна стандартизація – процес стандартизації, участь у якому відкрита для відповідних органів усіх країн.

– Міжнародний стандарт – стандарт, який затверджений міжнародною організацією стандартизації та є доступним для широкого кола користувачів.

– Національна стандартизація – стандартизація, яка здійснюється в межах однієї держави.

– Національний стандарт – стандарт, прийнятий національним органом стандартизації та доступний для широкого загалу.

– Регіональна стандартизація – стандартизація, участь у якій обмежена відповідними органами держав одного географічного, політичного або економічного регіону.

– Регіональний стандарт – стандарт, затверджений регіональною організацією стандартизації та доступний для широкого кола користувачів [5].

Відтак, Закон чітко структурує поняття у сфері стандартизації, розмежовуючи їх за рівнем дії (національний, регіональний, міжнародний) та характером прийняття (організація чи суб'єкт, що ухвалює стандарт).

Водночас, на думку В. Ф. Пузирного, юридична категорія «стандарт» слугує основою для розробки правових норм, однак вона не створює конкретних прав чи обов'язків. У цьому контексті доцільно вести мову про мінімальний рівень, необхідний для ухвалення норм і приписів, адже різні держави можуть у своєму національному законодавстві встановлювати вищий рівень гарантій захисту прав і свобод [6, с. 128].

Отож, вчений вважає, що стандарти, визнані європейським співтовариством у галузі адміністративного судочинства, становлять сукупність правил, принципів, критеріїв та рекомендацій, які відображені в актах різної юридичної природи, що стосуються сфери правосуддя [6, с. 129].

Характеризуючи європейські стандарти адміністративного судочинства як передумову повноцінного функціонування судової системи України, Е. О. Юрков наголошує, що європейські стандарти адміністративного судочинства є ключовою умовою для ефективного функціонування судової системи України. Він підкреслює, що про-

гресивний розвиток держави неможливий без активного впровадження євроінтеграційних процесів, які сприяють сучасному формуванню української державності. Одним із пріоритетних завдань із моменту проголошення незалежності є необхідність переосмислення, реформування судової системи та її адаптації до високих стандартів, визначених міжнародною та європейською спільнотами [7, с. 105].

Натомість, О. І. Белова зазначає, що аналіз судових систем провідних європейських країн свідчить про визнання та впровадження адміністративної юстиції як найбільш ефективного механізму захисту прав, свобод і законних інтересів осіб від порушень, які допускаються органами державної (публічної) влади. Світовий досвід підтверджує, що адміністративна юстиція є поширеним явищем: у Міжнародній асоціації органів адміністративної юрисдикції представлені вищі юрисдикційні органи понад 100 держав світу та міжнародних організацій, включаючи членів, спостерігачів і запрошені юрисдикції. Це свідчить про широке впровадження адміністративної юстиції не лише в Європі, а й в інших регіонах світу. У багатьох країнах, зокрема у більшості держав-членів Європейського Союзу, функціонують спеціалізовані адміністративні суди або окремі установи адміністративної юстиції, що підкреслює значущість цього інституту в сучасних правових системах [8, с. 194].

Розкриваючи питання імплементації міжнародних стандартів в адміністративне судочинство України, І. В. Білих, акцентує увагу на важливості впровадження міжнародних стандартів в адміністративне судочинство України, що є ключовим елементом реформи судової системи. Така реформа спрямована на вдосконалення правової системи країни, забезпечення громадянам доступу до справедливого правосуддя, а також створення умов, які сприятимуть підвищенню якості життя населення та стимулюватимуть економічний розвиток. Відповідність реформи адміністративного судочинства міжнародним стандартам сприяє зміцненню правової системи України і є важливим кроком на шляху до інтеграції країни в європейське правове середовище та забезпечення ефективного захисту прав громадян.

Одним із ключових аспектів цієї реформи є інтеграція міжнародних стандартів у національну систему адміністративного судочинства. Це передбачає забезпечення незалежності суддів, прозорості та публічності судових процесів, а також гарантування права кожного громадянина на доступ до справедливого суду. Зазначені принципи відіграють фундаментальну роль у побудові правової держави та захисті прав і свобод громадян.

Додатково, реформа адміністративного судочинства спрямована на підвищення ефективності функціонування судової системи, зокрема шляхом прискорення розгляду справ і зменшення навантаження на суди. Це дозволяє забезпечити оперативність у вирішенні спорів, що є важливим як для громадян, так і для суб'єктів господарювання. Зменшення бюрократичних бар'єрів у судовій системі позитивно впливає на бізнес-середовище, сприяючи розвитку підприємництва та залученню інвестицій.

Отож, реформа адміністративного судочинства в Україні є невід'ємною складовою процесу зміцнення правової системи, розвитку демократичних інститутів і підвищення рівня довіри громадян до судової влади. Вона також створює передумови для інтеграції України в європейський правовий простір та утвердження цінностей верховенства права [9, с. 145].

Значна кількість вчених, які досліджують сферу адміністративної юстиції акцентують увагу на необхідності гармонізації українського адміністративного судочинства за принципами Європейської конвенції з прав людини (ЕКПЛ) та практикою Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). На їх думку, ключовими аспектами

такого узгодження є забезпечення права на справедливий суд (стаття 6 ЄКПЛ) та ефективного засобу юридичного захисту (стаття 13 ЄКПЛ).

На думку Е. О. Юркова, гармонізація національного законодавства є невід'ємним і необхідним етапом розвитку держави. У зв'язку з цим запозичення досвіду Європейського Співтовариства розглядається як важливий крок на шляху до створення власних стандартів адміністративного судочинства, які будуть імперативними та гарантованими нормами права. Дослідник також наголошує, що завершення судової реформи та формування корпусу незалежних суддів сприятиме повноцінному становленню уніфікованого правового простору між Україною та Європейським Союзом. Особливе значення це має в контексті виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка визначає співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки як спрямоване на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, а також забезпечення незалежності та неупередженості суддів [7, с. 109].

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [10], як зазначає В. Валанчюс, керівник групи експертів проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні», передбачає насамперед політичну та економічну співпрацю між сторонами. Документ також накладає на Україну зобов'язання реформувати систему правосуддя, адаптувавши її ініціативи та законодавчі акти до європейських стандартів. Орієнтація на європейську інтеграцію передбачає, що *acquis communautaire* Європейського Союзу виступає цільовим орієнтиром, до якого прагне наблизитися Україна. Процес євроінтеграції передбачає побудову законодавства й нормативно-правових актів у всіх сферах на основі принципу верховенства права. Крім того, європейська інтеграція вимагає осмислення та впровадження підходів, які забезпечують трансформацію політичної, виконавчої та судової влади з метою належного забезпечення і захисту прав людини [1, с. 12].

Без сумніву, аналізуючи питання гармонізації законодавства України у сфері адміністративного судочинства зі світовими та європейськими стандартами, необхідно наголосити, що Кодекс адміністративного судочинства України закріплює ключові засади (принципи) адміністративного судочинства. Ці принципи відображають прогресивний характер реформування цієї галузі правосуддя, а також підтверджують орієнтацію нашої держави на європейські цивілізаційні цінності. До таких засад належать:

- 1) принцип верховенства права;
- 2) принцип рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 3) принцип гласності та відкритості судового процесу із повним фіксуванням його перебігу технічними засобами;
- 4) принцип змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин у справі;
- 5) принцип обов'язковості судового рішення;
- 6) принцип забезпечення права на апеляційний перегляд справи;
- 7) принцип забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у визначених законом випадках;
- 8) принцип розумності строків розгляду справи судом;
- 9) принцип неприпустимості зловживання процесуальними правами;
- 10) принцип відшкодування судових витрат фізичних і юридичних осіб, на користь яких ухвалене судові рішення.

Ці положення демонструють прагнення України досягти високих стандартів правосуддя та інтегруватися у міжнародну правову спільноту, забезпечуючи ефективний захист прав і свобод громадян [11].

Окрім того, відповідно до положень КАС України, адміністративні суди при розгляді справ щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повнова-

жень зобов'язані перевіряти, чи були такі рішення, дії або бездіяльність:

- 1) прийняті (вчинені) на основі, в межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України;
- 2) реалізовані з використанням повноважень виключно з метою, для якої вони надані;
- 3) обґрунтованими, тобто такими, що враховують усі обставини, які мають значення для прийняття відповідного рішення чи вчинення дії;
- 4) неупередженими та об'єктивними;
- 5) добросовісними;
- 6) розумними;
- 7) такими, що відповідають принципу рівності перед законом і виключають будь-які форми дискримінації;
- 8) пропорційними, тобто такими, що забезпечують належний баланс між негативними наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, яких прагне досягти рішення чи дія;
- 9) такими, що враховують право особи на участь у процесі прийняття рішення;
- 10) своєчасними, тобто прийнятими чи вчиненими у межах розумного строку [11]. Ці критерії є основоположними для забезпечення законності та справедливості адміністративного процесу.

Натомість, варто зазначити, що всі елементи, пов'язані із впровадженням європейських та міжнародних стандартів у сфері адміністративного судочинства, є тісно взаємопов'язаними і вимагають системного підходу до їх реалізації. Відтак, модернізація адміністративного судочинства сприятиме не лише утвердженню принципу верховенства права в Україні, але й створить передумови для інтеграції держави до європейського правового простору.

Висновки. Підсумовуючи зазначене, можна стверджувати, що адміністративне судочинство в Україні виконує ключову роль у забезпеченні верховенства права, захисті прав і свобод громадян у їхніх відносинах із публічною адміністрацією. У світлі міжнародних і європейських стандартів цей інститут відіграє важливу функцію в гармонізації національного правового порядку з принципами демократії, прав людини та належного врядування.

Адміністративне судочинство України значною мірою відповідає основним засадам, закріпленим у таких міжнародно-правових актах, як Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ) та рекомендації Комітету міністрів Ради Європи. Зокрема, забезпечення права на справедливий судовий розгляд, визначеного статтею 6 ЄКПЛ, є центральним аспектом діяльності адміністративних судів. Національне законодавство передбачає низку процедур-

них гарантій, спрямованих на забезпечення доступності правосуддя, рівності сторін у процесі та об'єктивності судового розгляду.

Аналіз сучасної практики свідчить про поступове впровадження європейських стандартів у діяльність адміністративних судів України. Наприклад, принцип пропорційності, що є фундаментальним у праві Європейського Союзу, дедалі частіше використовується українськими судами для оцінки законності рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади. Це сприяє підвищенню ефективності захисту прав як фізичних, так і юридичних осіб.

Особливу увагу варто звернути на питання незалежності адміністративного судочинства. Відповідно до міжнародних стандартів, незалежність суддів є основоположним чинником забезпечення справедливого судового розгляду. В Україні було здійснено суттєві кроки для зміцнення незалежності суддівського корпусу, зокрема через реформування судової системи. Однак досі існують виклики, пов'язані з політичним втручанням та корупційними ризиками. У цьому контексті актуальними залишаються завдання вдосконалення процедур добору суддів, їхньої професійної атестації та забезпечення належного фінансування судової гілки влади.

Ще одним важливим аспектом є забезпечення ефективного виконання судових рішень. Практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) свідчить, що невиконання або затримка у виконанні рішень є однією з системних проблем багатьох правових систем, включно з Україною. Виконання рішень адміністративних судів має стати пріоритетом для органів державної влади, адже це не лише підвищує довіру до судової системи, а й забезпечує виконання міжнародних зобов'язань України.

Окремо варто наголосити на потенціалі розвитку альтернативних способів вирішення спорів, таких як медіація чи переговори за участю нейтральної сторони. Ці механізми можуть суттєво знизити навантаження на судову систему та сприяти більш оперативному й ефективному врегулюванню конфліктів між громадянами і публічною адміністрацією.

Отже, адміністративне судочинство в Україні демонструє помітний прогрес у напрямку відповідності міжнародним і європейським стандартам. Водночас залишається низка питань, які потребують подальшого вдосконалення: забезпечення незалежності суддів, підвищення ефективності виконання судових рішень та впровадження сучасних альтернативних процедур вирішення спорів. Реалізація цих завдань сприятиме не лише покращенню рівня захисту прав громадян, але й зміцненню авторитету України як демократичної та правової держави на міжнародній арені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. 708 с.
2. Brezina, Tetiana M.; Bortnyk, Nadiia P.; Khomyshyn, Iryna Yu. Access to Justice: Ukraine and Europe. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. [S.l.], v. 11, n. 4, p. 1122–1130, June 2020. <https://journalsaserspublishing.eu/jarle/article/view/5258>
3. Бортник Н. П., Ільчишин Н. В., Скочиляс-Павлів О. В. Суб'єкти у правовідносинах адміністративного судочинства. *Право. UA*. 2020. № 3. С. 102–106.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. допов. / Уклад. і голов. ред. В. І. Бусол. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Про стандартизацію: Закон України від 5 червня 2014 року № 1315-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 31. Ст. 1058.
6. Пузирний В. Ф. Європейський стандарт (принцип) ефективного правового захисту у сфері адміністративного судочинства: досвід для України. *Нове українське право*. 2022. Вип. 6. Т. 2. С. 127–131.
7. Юрков Е. О. Європейські стандарти адміністративного судочинства як передумова повноцінного функціонування судової системи України. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 3 (81). С. 105–110.
8. Белова О. І. Адміністративне судочинство як стандарт ЄС і ключовий елемент правової української держави. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 2 (8). С. 190–197.
9. Біліх І. В. Імплементация міжнародних стандартів в адміністративне судочинство України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 144–150.
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. (Угода ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/print
11. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446 (зі змінами і доп.).